

onder vuur te liggen, vanuit het Oosten, vanuit de genderrelaties, vanuit een deconstructie van het mannelijke denken. Wat nabij is, is het einde van een bepaald soort cultuur. Technieken uit de 'lagere' kunst- en denksoorten helpen Petrus in het afstrippen van wat eens 'hoge' en dominante cultuur was. Psychedelische denkers, anarchisten en vergelijkende godsdienstwetenschappers zoals Alan Watts, John Zerzan en Terence McKenna zijn Petrus op deze weg voorgegaan. Rappers en scratchers, video en gameboy artists & musici geven nieuwe ritmes aan (DJ Wordy, Michiru Oshima), de beeldvorming komt thans uit de wereld van stripverhaal en comic books, mixed media en digital artmaking (Ashley Wood). Op basis van een traditioneel cultureel verhaal (*de Apocalyps*) worden muzikale lijnen en plotstructuren thans gedemonteerd, met elkaar gecontamineerd, en tot een nieuwe vreemdsoortige puzzel gemaakt. Wat volgt is vervreemding, fascinatie en huiver, of hetgeen Rudolf Otto zo mooi weergaf met zijn *tremendum* en *fascinans*. De wereld is in volle transformatie, ook de kunst, religie en wetenschap die er traditioneel vorm en inhoud aan gaven. Wat buiten het centrum van de verbeelding lag, rukt op naar het midden en eist zijn plek op, voormalige maatschappelijke uitsluitingen doen dit evenzeer. Sensualiteit, sex en instincten horen hierbij en eisen een nieuw soort lichaam op, een andere blik op onszelf, een frêle synthese tussen mens, dier en machine. Zeker is dat hier een nieuw artistiek 'Manifesto' in de maak is, eentje dat drijft op de golven van een groot mythisch, sexueel en revolutionair verlangen.

TERZIJDE

EURIPIDES MEETS MAHLER

Het was een bijzonder gelukkig idee van dramaturg Alex Mallems om Euripides' tragedie *De Trojaanse Vrouwen* te combineren met de *Kindertotenlieder* van Mahler. Deze combinatie vormt het basisconcept van de productie waarmee het Zeeland Nazomerfestival dit jaar opende. Het is verbazend hoe alles in deze voorstelling organisch samenvloeit. Euripides' nog steeds aangrijpende vertolking van het leed dat de oorlog veroorzaakt is eigenlijk een lange klaagzang. De gevoelens opgeroepen door de *Kindertotenlieder* sluiten daar naadloos bij aan. Temeer omdat een van de meest hartverscheurende epidodes in het stuk ook de dood van een kind is. De Grieken besluiten immers de knaap Astyanax van zijn moeder Andromache te scheiden en hem van de muur te pletter te gooien. De moeder mag alleen het lijk begraven.

Zoals steeds zoekt het Zeeland Nazomerfestival bijzondere locaties die een echte meerwaarde voor het gekozen materiaal betekenen. Voor deze productie vond men de oude veerplaats Perkpolder bij Kloosterzande, een plek vlak bij het water dus, die op zich al een zeer desolate indruk maakt.

De Trojaanse Vrouwen is een erg lyrisch stuk. Centraal is de rol van Hecabe, wier tekst een groot lamento is. De interventies van het koor en de slotzang versterken alleen maar het karakter van het stuk als treurzang. Het is merkwaardig welk een dramatische kracht het concept en de strakke regie van Niek Kortekaas niettemin opleveren. Euripides beschrijft vooral de situatie van de vrouwen van de verslagen Trojanen. Nadat de stad vernietigd werd en de mannen afgeslacht zullen zij weggevoerd worden en als slavin of minnares aan de Griekse veldheren toegewezen worden. Men moet weten dat nog maar een jaar voor dat hij het stuk schreef, in 416 V.C., de Grieken precies dat soort operatie hadden uitgevoerd op het eiland Melos.

Gustav Mahler componeerde de *Kindertotenlieder* op gedichten van Friedrich Rückert (1872). De liederen worden vertolkt door sopraan Els Mondelaers. Zij suggereren verschillende aspecten van het verdriet en versterken de sereniteit en ingetogenheid bij dit gruwelijk gebeuren.

Het scènebeeld is cruciaal in deze productie. Het gaat dus om een verlaten veerplaats vlak bij de Schelde die een desolate indruk geeft. De speelruimte is erg groot: een rechthoek van niet minder dan 60 m lang. Achteraan vormen een reeks

Trojaanse Vrouwen © Lex de Meester

reusachtige containers, aangevoerd uit de haven van Antwerpen, een efficiënte toeneelmuur. Vooraan wordt de scène afgebakend door een hekken met prikkeldraad. Dit is onmiskenbaar een deportatiekamp. Over de hele ruimte liggen bodybags naast elkaar. In het midden staat de piano waarop Jaap Dieleman de liederen begeleidt. De vrouwen – Hekabe (Reinhilde Declair), Cassandra (Greet Verstraete), Andromache (Charlotte Vandermeersch) – verschijnen verspreid over het terrein. Een vrij centrale plaats neemt ook Simone Milsdochter in die de rol van het koor vertolkt. Zij zorgt tevens voor indrukwekkend, sober slagwerk dat tegelijkertijd de pijn van de vrouwen vertolkt en een dreigende militaire toets toevoegt. Kortekaa creëerde aldus een immense ruimte die toch een eenheid vormt. De vrouwen spelen daarin op grote afstanden van elkaar waardoor hun eenzaamheid en verlatenheid schrijnend tot uiting komt.

Er wordt sterk gespeeld. Zonder de minste pathos, maar des te intenser brengen de actrices de tekst. Allereerst is er Hecabe, vertolkt door Reinhilde Declair. In een zwart kleed gehuld brengt zij een indrukwekkend lamento: heel expressief en toch ingehouden. Ook de andere actrices spelen sober, slechts gebruik makend van lichtjes ritualiserende gebaren. Deze acteerstijl in combinatie met de grootse ruimte creëert een ware tragische dimensie. Iets meer bewogenheid in het vrij statische spel brengt Charlotte Vandermeersch als Andromache wanneer zij treurt om haar kind dat te pletter gegooit wordt. Ook de confrontatie tussen Hecabe en de iets frivoler uitgedoste Helena (Aafke Bruiningh) zorgt voor een meer dramatisch moment in de overwegend lyrische voorstelling.

De rol van de boodschapper en de afschuwelijke veroordelingen uitgesproken door Menelaos weerklinken door een luidspreker. Deze oplossing creëert afstand en doet onwillekeurig aan de bevelen in een concentratiekamp denken.

Wellicht draagt ook de vertaling bij tot de sterke impact van de productie. Alex Mallems verklaarde dat er gekozen werd voor de versie van Judith Herzberg omdat zij juist de vrouwelijke, menselijke kant heel erg in de taal legt. Zowat alle elementen van deze productie – de locatie, de muziek, de intense tekstzeggings, de oplossing voor het koor – vormen een harmonisch geheel dat het stuk op ongewone wijze tot levend theater maakt.

Jozef DE VOS